

a lényegét. A váratlan megakasztások, sűrű exklamációk szintén nagyon kiszámítottan vannak a helyükön ; lírai kerettel zárják le a képet, a spontán érzelmkitörés ürügyével még jobban kiemelve az egészek a csináltságát.

Keresi az affektációt, amely tulajdonképpen a stílus kényuralma ; minden érte és mindenből annyi, amennyit ez megkíván. A valódi affektáció (mert van nem őszinte is) hit a kifejezés lényegváltoztató erejében és elégedetlenség az adott valósággal. Az író kényes ízlése tükröződik benne, amely csak az átstilizálás után találja meg a szemlélet gyönyörét és inycenvolta, amely a nyelv árnyalatait végsőkig kihasználja. Kazinczy leírásaiban nem szemléltetni akar, hanem benyomásait, «rezzenéseit» a szavak ízével közvetlenül átvenni az olvasóba. Ha táncolókról ír, szavak táncolnak a szemünk előtt : «Táncos és táncosné két kezeiken fogják egymást, szembe a kettő, s azon időben jobb lábok hegyével ez is, az is hármat tippantanak, majd bal lábok hegyével ugyanannyit és még egyszer hármat a jobbal, mint elébb». Mintha mozarti, csipkés daltam kísérné a látványt !

Halász Gábor.

A. E. Johann : 40.000 kilométer az ismeretlen Ázsián keresztül. (Dante kiadás.) Johann, a Vossische Zeitung utazó munkatársa, lapja megbízásából végigment a vörös Oroszországon. Ez, amint a könyvből kitetszik, 1930-ban történhetett. Moszkvában programot állítottak össze a számára s ebben föl voltak sorolva mindazok az üzemek, amelyeket meg kellett volna látogatnia. Johann azonban nem ezekre volt kíváncsi, hanem magára az orosz életre. Mert, saját bevallása szerint, hitt a kommunista eszmékben és most már látni akarta, hogyan festenek azok a valóságban. Furfangoskodásával bejutott az egyik fatelepre, majd később egy bányában

dolgozott egy hétig. Munkásokkal és paraszttal lakott egy föld alatt, kocsákban, állomásokon, a hosszú vasutazások alatt rengeteg emberrel beszélt és mindenütt lustaságot, közönyt, piszkot, férgemet és részeg embereket talált. Azt írja : «Véletlenség volt-e vagy a dolgok természetében rejlett, hogy azokban a napokban, amelyeket az óriási Oroszország legnyugatibb pontjától a legkeletibb pontig terv nélkül és lassan csavarogva töltöttem, csak gyűlölettel, nyomorúsággal, szegénységgel és elképzelhetetlen piszokkal találkoztam, de boldog és derűs emberekkel soha ! De nem lehet csupán a politikai viszonyok nyomásával és problémájával, az egyes emberek leromlottságával és tompultságával és sok egyéb kívülről indítóoknak látszó körülménnyel magyarázni azt a nyomasztó örömtelenséget, amely rajta fekszik mindenkin, aki nem közvetlen élvezője az új rendszernek. És még ezeket sem lát-szik boldoggá tenni a hatalmuk, érzik azt a lomha, meddő gyűlöletet, amely felhalmozódik ellenük.

Magá se tud menekülni a mérgezett atmoszféra elől és minduntalan azon kapja magát, hogy szeretné már a háta mögött tudni Oroszországot. «Mert bármennyire is szégyellem most, tovább már nem titkolhatom, hogy szívemben a kommunizmus iránt érzett őszinte és igaz lelkesedéssel küldtettem ki magam Moszkvába. A valóság már Moszkvában is megdöbben-tően más volt, mint az eszme és mint az a csalfa kép, amelyet a szovjet-emberek külpropagandája fest.» «Mocskosabbak, züllöttebbek, lerongyolódottabbak, eltompultabbak, meghabaro-dottabbak és iszákosabbak azelőtt sem lehettek az emberek. S hogy gyűlöletem tetőfokára érjek : sarló és kalapács a szovjetcímer s ha tetejébe még egy dicsfénytől övezett pálinkás flaskót tennének, a címer rendben volna. Az orosz köznapi életben való

barangolásaim egyetlen eredménye az a dühöngő gyűlölet, amely elfog minden ellen, ami csak közeljár az orosz kommunizmushoz. Nem is tagadom, ez a csalódott szerelmes gyűlölete.»

Könyvének Oroszországról szóló része csak 82 oldal. — Sajnos — mondjuk, amikor idáig értünk az olvasásban, mert szerettünk volna még több részlettel megismerkedni. De a szerző alaposan megismerte a «rendszert», tudja, hogy nyíltsága bajba sodorhatná azokat az embereket, akikkel érintkezett s ezért sok dolgot elhallgat. Hiszen így is történik, hogyha kijön valamelyik munkásnak vagy parasztnak a házából, nyomban megjelenik ott valamelyik szovjethivatalnok és szóról-szóra kifaggatja az illetőt beszélgetésük felől. De ennek ellenére is mélyreható, eleven képét kapjuk a szerencsétlen orosz népnek, amely már csak a pálinka butító mámorában bírja elviselni a kétségbejuttató életet.

Oroszországból Japánba menekül, a piszok után a tisztaság országába. Itt is a nép között él jóideig és hatvan oldalon olyan intím és szeretetteljes képet kapunk a japánokról, amely meggyőzőbb Imaoka háromszáz oldalánál. Általában véve, Johann előadása igen ötletes. Számtalan élménye közül mindig azt mutatja meg, amely a legtöbb embert érdekelheti, de egyben jellemző is arra a népre, amelyről beszél. Így ismertet meg Hongkonggal, Szingaporéval, Szumátrával is. Humor, a tipikus német humor, amely Benedek Marcellné találó fordításban kitűnően érvényesül. A világ körül című Dante-sorozatnak ez talán eddig a legsikerültebb könyve. *m—gy.*

Szenteleky Kornél : Isola Bella. Regény. (Erdélyi Szépmíves Céh, Kolozsvár, kiadása.) Mintegy tíz évvel ezelőtt olvastam a szerző első regényét: «Kesergő szerelem» volt a címe. Az az emlékem maradt róla, hogy roman-

tikus líráját Krudy Gyula virágos kertjében szedte. Mostani regénye lényegesen más. Nem tudom, hogy a «Kesergő szerelem» és az «Isola Bella» között irt-e egyéb hosszabblélegzetű munkát. Az irodalom mindig nagy lelki ügye volt. Az elmúlt évtizedben sokat buzgólkodott a délmagyarországi írók egyesítésén és megszűnéséig szerkesztette a «Vajdasági Írás» című revút.

Szenteleky Kornél új regénye nagy fegyelemről tanuskodik. Rövid fejezetein megérzik, hogy előbb gondosan megépítette a regény szerkezetét, azután pedig ugyanolyan gondnal ügyelt arra, hogy sehol se mondjon többet a szükségesnél. Ez a gondosság azonban nem mindenütt érvényesült a kellő ökonómiával s ezért szükséztávósága — különösen a regény elején — szinte titokzatossá teszi a szereplőket, míg párbeszédeit helyenkint, a regény rövidségét tekintve, túlméretezi.

A regény színhelye egy szerényebb olasz penzió, amelynek nemzetközi társaságában Szabó Szabolcs magyar ujságíró, aki szabadságát tölti itt, előbb egy francia tanár családjával, majd meg egy dán leánnyal köt közelebbi ismeretséget. A francia tanár fiatalabbik leánya beléje szeret, a flört, mintha mélyülni látszana, de aztán mégis Inge lép előtérbe. (A magyar regényhősök, úgylátszik, mindig ellenállhatatlanok.) A dán leány munkálkodása titokzatos, sőt gyanús. Különös alakok keresik föl, széleskörű levelezést folytat: kommunista. A regény most már azt akarná megmutatni: miként változik ismét polgári gondolkozásúvá Inge, a szerelem befolyása következtében? A téma nagyon érdekes volna, a konfliktus kitűnő alkalom arra, hogy a szerző két különböző lelkiség küzdelmét megrajzolja. De sajnos, nem ezt kapjuk. Szabolcsnak nem jut más szerep, csak az, hogy létezik és egyszerűen birtokba veszi a leányt, Inge pedig,